

REWIN

JAARVERSLAG REWIN WEST-BRABANT 2021

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	3
REWIN	4
Agrofood/Biobased	7
Creatieve Dienstverlening	11
Hightech Maintenance	14
Logistiek	17
Startups	21
Groei MKB	24
Vestigen	27

REWIN West-Brabant
Cosunpark 22
4814 ND Breda
info@rewin.nl
076 56 46 780

VOORWOORD

Afgelopen jaar was weer een bijzonder jaar, met de voortdurende gevolgen van de coronapandemie. Juist voor een organisatie als REWIN, die altijd bezig is verbindingen te leggen, is dat lastig. Ondanks die hindernis wisten we samen met onze partners in de triple helix het nodige te bewerkstelligen. Je leest daarover in dit jaarverslag.

We hebben nog meer de samenwerking opgezocht over de diverse programma's heen. We stelden vast wat de belangrijkste thema's zijn – circulariteit en digitalisering – en legden vervolgens juist daarop nieuwe kruisverbanden. De genoemde thema's beperken zich namelijk niet tot een bepaalde sector. We moeten daarom meer over grenzen heen durven kijken; de grens van een sector, gemeente, of zelfs de regio is niet belangrijk. We zijn ons steeds meer bewust van dat aspect en dat vertaalt zich naar onze aanpak in de programma's.

Ik ben een relatieve nieuwkomer in de regio en wat mij opvalt is de diversiteit ervan. Sommigen zien dat als een nadeel. Volgens mij is het echter een voordeel, omdat al die verschillende organisaties elkaar kunnen versterken. Er gebeuren veel innovatieve dingen, er is veel betrokkenheid en de wil om dingen samen te doen, is er. Dat biedt kansen en dat mogen we best wat meer zichtbaar maken.

Vanuit REWIN ligt er een ambitie op dat gebied die we uitwerken in de programma's. De drive en ruimte om er wat van te maken is ruimschoots aanwezig. REWIN is de verbindende factor en de aanjager van de samenwerking in de triple helix van overheden, ondernemers en onderwijsinstellingen. Netwerken opzetten en onderhouden, en mensen en organisaties verbinden; dat is onze kracht. Daarvoor moeten we leiderschap tonen en onze voel-sprieten hun werk laten doen.

Een paar resultaten wil ik eruit lichten. West-Brabant wil innovatief ondernemerschap aanjagen. B'WISE Incubator, de huiskamer voor startups uit de regio, is afgelopen jaar ontwikkeld met opening in 2022. Voor de Innovatieagenda

Voedsel en Landbouw Noord-Brabant hebben we de eerdergenoemde grenzen geslecht en zijn we gaan samenwerken met de rest van de provincie. Op die manier worden we aantrekkelijker voor Rijksgelden en andere financiële stromen. In november had het FIC-festival met onder meer de West-Brabant Summit moeten plaatsvinden. Helaas ging dit om de bekende reden niet door, maar de voorbereidingen lieten zien hoe goed er samengewerkt wordt in West-Brabant.

Vooruitkijkend zijn de opgaven voor dit jaar het concreet invullen van de thema's circulariteit en digitalisering. 2022 is het laatste jaar van de actuele Economische Agenda. Die zullen we evalueren en we moeten bepalen waarop we gaan inzetten. Ook willen we kijken hoe we vanuit REWIN alle agenda-ambities en doelstellingen kunnen bundelen tot één stip op de horizon.

Samen met jou kijk ik uit naar de officiële opening van de B'WISE Incubator, naar het FIC-festival op 2 juni en het gezamenlijk verder brengen van de programma's en projecten waarmee we de regio sterker maken.

Stephanie ter Borg
Directeur REWIN

'Netwerken opzetten en onderhouden, en mensen en organisaties verbinden; dat is onze kracht.'

CIJFERS WEST-BRABANT

REWIN

WHY:

WIJ STAAN OP VOOR TRANSFORMATIE EN EEN TOEKOMSTGERICHT WEST-BRABANT.

HOW:

MET ONS UNIEKE NETWERK INITIËREN EN VERSTERKEN WE TRIPLE HELIX SAMENWERKING.

WHAT:

DIT DOEN WE VANUIT STRATEGISCHE PROGRAMMA'S EN CONCRETE PROJECTEN.

OVER WEST-BRABANT & REWIN:

16

GEMEENTEN

70.000

BEDRIJVEN

700.000

INWONERS

370.000

BEROEPSBEVOLKING

€29 MILJARD

BRUTO REGIONAAL PRODUCT

6^e

ECONOMISCHE
REGIO VAN NL

24.000

HBO STUDENTEN

22.000

MBO STUDENTEN

20

REWIN MEDEWERKERS
(deels op projectbasis)

De regionale ontwikkelingsmaatschappij REWIN West-Brabant bouwt aan een economisch sterk West-Brabant, waarbij we ondernemers helpen groeien, innoveren en vestigen.

De economische agenda '**West-Brabant, HUB voor vernieuwend ondernemerschap**' vormt de basis hiervoor. Deze visie voor de regio is vastgesteld door de Economic Board West-Brabant in samenwerking met regionale overheden, onderwijsinstellingen en ondernemers. Verbinden, verslimmen en verduurzamen zijn daarin de kernwoorden. REWIN geeft vorm en inhoud aan de agenda en voert deze uit.

Die uitvoering gebeurt aan de hand van **regionale programma's** die zich richten op het versterken en vernieuwen van de sectoren agrofood/biobased, creatieve dienstverlening, logistiek en maintenance. Daarnaast ondersteunen wij mkb'ers en startups met de programma's Groei MKB en B'WISE. Met onze acquisitie-aanpak voor nieuwe vestigers richten wij ons op het aantrekken van nieuwe business voor de regio en op nieuwkomers die een meerwaarde vormen voor de West-Brabantse economie.

Regionale programma's

Agrofood/Biobased, Creatieve Dienstverlening, Hightech Maintenance, Logistiek.

Aandeelhouders

Regio West-Brabant en de gemeenten Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Halderberge, Moerdijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht en Zundert.

Raad van Commissarissen

Lex Besselink (voorzitter)
Simon Hoenderop
Nico van Os

REWIN voert de ambitieuze agenda van de Economic Board West-Brabant (EBWB) uit. Bij de uitvoering hiervan is er altijd een spanningsveld met de beschikbare middelen. Als Raad van Commissarissen kijken wij kritisch naar de uitvoering, of de juiste prioriteiten worden gesteld en of deze ook in lijn zijn met de EBWB-ambities. Een paar keer per jaar bespreken we dit ook met de gemeentelijke aandeelhouders. Goede resultaten zijn uiteindelijk alleen het gevolg van een consistent volgehouden aanpak. Als Raad van Commissarissen houden wij toezicht op de koers van de organisatie en zorgen wij er mede voor dat REWIN een sterk verbindende factor in de economische ontwikkelingen van West-Brabant is en blijft.

Het afgelopen jaar hebben we na een zorgvuldig selectieproces een nieuwe directeur benoemd. Bij dit proces zijn de gemeentelijke aandeelhouders, de triple helix en de REWIN-medewerkers betrokken geweest, onder meer in het opstellen van het profiel voor de nieuwe directeur. Samen met de nieuwe directeur, Stephanie ter Borg, zijn we ook aan de slag gegaan om de externe focus meer vorm te geven.

REWIN is als organisatie goed op koers en draagt haar steentje adequaat bij aan de regionale West-Brabantse economische ontwikkeling. Het komend jaar zal de aandacht gaan liggen op de duurzaamheidsvraagstukken en de digitalisering waarbij de huidige regionale topsectoren ondersteuning zullen geven om hier innovatieve oplossingen voor te ontwikkelen. Belangrijke vraagstukken, niet alleen voor West-Brabant, waar wij als Raad van Commissarissen graag met de directeur en haar team invulling aan willen blijven geven.

Raad van Commissarissen

Lex Besselink

Festival Innovatie en Creativiteit en de West-Brabant Summit

Op 18 november zou het Festival Innovatie en Creativiteit plaatsvinden op de Triple O Campus in Breda, met een sprankelend aanbod van beleving, ontmoeting en verbinding in festival-sfeer. Helaas lag het coronavirus dwars en is besloten het festival uit te stellen naar 2 juni 2022.

Het FIC-festival is een samenwerking van REWIN, City of Imagineers, B'WISE, Kadans/Triple O Campus en de Parels van West-Brabant. Een mooi samenspel van partijen, initiatieven, netwerken en mensen, met innovatie en creativiteit als rode draad. Het doel van het festival is om de deelnemers te voorzien van nieuwe energie en inspiratie, nieuwe inzichten en nieuwe connecties.

De West-Brabant Summit is onderdeel van het FIC-festival en bedoeld om de regionale stakeholders te informeren over hoe REWIN via haar regionale programma's de economische agenda uitvoert. Daarnaast zou op het festival de eerste bijeenkomst plaatsvinden van het netwerk Parels van West-Brabant voor mkb'er en startups.

Gelet op het aantal aanmeldingen was de animo groot. Wij kijken dan ook reikhalzend uit naar de bijeenkomst in juni.

Economic Board West-Brabant en de economische agenda

De Economic Board West-Brabant (EBWB) bestaat uit vertegenwoordigers uit overheid, onderwijs en bedrijfsleven. Vijf keer per jaar komt de Board bij elkaar. Het commitment is groot, het doel is duidelijk: West-Brabant als hub voor vernieuwend ondernemerschap. Dat doen we samen. Door te verbinden, te verslimmen en te verduurzamen.

De door de EBWB opgestelde economische agenda voor West-Brabant is een **totaalprogramma** om de economische koers en ambitie van onze regio waar te maken. Vanuit een echte triple helix-aanpak (onderwijs, ondernemers, overheid) en met een extra stimulans vanuit de Regio Deal.

In de programma's wordt in triple-helix verband gewerkt aan projecten en ontwikkelingen die bijdragen aan het versterken van de regionale ecosystemen. Ook wordt steeds nadrukkelijk gezocht naar de cross-overs over de programma's en sectoren heen.

Zo geven we invulling aan de opgaven en transities zoals circulaire economie, data- en digitalisering en het aantrekken en behouden van talent. Opgaven die zich niet laten leiden door grenzen en waarbij leiderschap, energie en samenwerking essentieel zijn.

AGROFOOD/BIOBASED

SAMEN SLIM GROEIEN IN DE PLANTBASED ECONOMY

Tuinbouw, akkerbouw en boomteelt; de agrarische sector in West-Brabant is sterk en divers. Tal van bedrijven in de regio ontwikkelen en fabriceren producten van biobased materialen. Kernspelers uit deze sectoren, zoals bedrijven, onderwijs- en kennisinstellingen en de overheid werken samen. Het doel is om binnen en over verschillende ketens deze sectoren toekomstbestendig te maken.

Het West-Brabantse Programma Agrofood/Biobased vormt de basis om de **toppositie als Plantbased Economy** uit te bouwen en te verstevigen. De transities en duurzaamheidsopgaven zorgen voor een actieve benadering vanuit economisch, ecologisch en maatschappelijk perspectief. Het programma zet onder meer in op het stimuleren van een efficiëntere en duurzamere teelt met behulp van de nieuwste technieken. Het programma krijgt vorm in allerlei innovatie- en samenwerkingsprojecten, kennisnetwerken en andere bijeenkomsten.

In 2021 ging de Innovatieagenda Landbouw en Voedsel Noord-Brabant van start. De partners (provincie, REWIN, Brainport, Agrifood Capital en de BOM) helpen bedrijven om samen aan nieuwe innovaties in de landbouw- en voedselsector te werken. Samen met AgrifoodCapital en Brainport Development hebben we vorig jaar een aanvraag bij het Nationaal Groeifonds gedaan voor het investeringsprogramma Nxt Gen Hightech, dat zich richt op het ontwikkelen van een nieuwe generatie high tech equipment. De totale omvang hiervan is 1,2 miljard, waarvan 175 miljoen naar de Agrofood-sector gaat en ruim 20 miljoen naar voedselproductie-projecten van West-Brabantse bedrijven die [slimme robotica-oplossingen](#) willen ontwikkelen.

In 2021 hebben we met allerlei partners ook hard gewerkt aan twee andere subsidieaanvragen bij het Nationaal Groeifonds. Een rond suikers als hernieuwbare grondstof voor chemie en materialen, ter vervanging van

fossiele brandstoffen. De andere met betrekking tot klimaatvriendelijke voedselproductie met economische meerwaarde. Medio april 2022 zal duidelijk worden of de drie aanvragen gehonoreerd worden. De voorbereidingen brachten bedrijven, fieldlabs en kennisinstellingen bijeen en zorgden daarmee voor nieuwe verbindingen; niet alleen in West-Brabant maar ook provinciaal en nationaal.

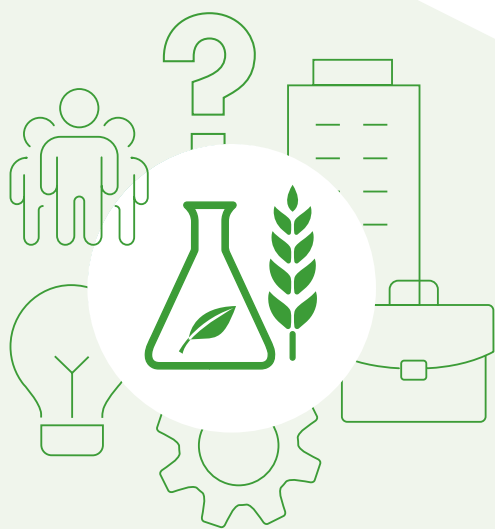
HIGHLIGHTS

BioVoice – Innovation & business booster

Concrete businesskansen voor mkb'ers en startups realiseren; dat is het uitgangspunt van BioVoice. BioVoice verbindt vraag en aanbod op het gebied van biobased/circulaire innovatie. Het haalt innovatievragen -zogenoemde 'challenges' - op bij grootbedrijven en publiceert ze. Mk-b'ers en startups kunnen hierop reageren met hun idee voor een oplossing. Na een selectie-procedure gaan challenger en deelnemer intensief met elkaar aan de slag om vast te stellen of samenwerking mogelijk is. Is dat het geval, dan verdienen de deelnemers een innovatiecontract met het grootbedrijf; hun launching customer. De bijbehorende innovatievoucher geeft toegang tot onder andere alle kennis en testfaciliteiten in het regionale ecosysteem.

Uniek aan BioVoice: de blijvende support van experts tijdens het hele samenwerkingsproces.

In 2021 vond de derde ronde van BioVoice plaats. Deze ronde leverde elf innovatiecontracten en twaalf andere samenwerkingen op. In totaal zijn nu dertien grootbedrijven en 236 startups en mk-b'ers met elkaar in contact gekomen via BioVoice. Ook belangrijk om te vermelden is dat dit samen meer dan dertig onderzoeken bij regionale faciliteiten en aantoonbare regionale impact opleverde. Omdat BioVoice zo succesvol is, zijn we afgelopen jaar gestart met het ontwikkelen van een vergelijkbaar concept voor andere sectoren.

WAT HEEFT HET OPGELEVERD?

13

Grootbedrijven

28

Challenges

236

Pitches

54

Samenwerkingen

30+

Onderzoeken

HIGHLIGHTS

agroBOTS: Innovaties met robotica

In het vorig jaar gestarte agroBOTS-project ontwikkelen technologie-aanbieders en eindgebruikers in de agrofood samen negen concrete, gebruiksvriendelijke oplossingen voor boeren en tuinders in de open teelten. Ze maken daarbij gebruik van robotica en kunstmatige intelligentie. REWIN is samen met enkele West-Brabantse bedrijven projectpartner in het landelijke agroBOTS-project. Het project ontvangt ruim 2,5 miljoen euro steun uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), in het kader van REACT-EU.

Proef met UV-C robot

De agroBOTS-projectpartners onderzoeken bij Van Eijck in Alphen hoe schimmelontwikkeling in gewassen kan worden tegengegaan, zonder daarbij chemicaliën te gebruiken. Het idee is om robots met UV-C lampen in te zetten. De techniek met UV-C lampen bestaat al, maar wordt nog niet buiten ingezet. Uitgevonden moet worden hoelang de lampen onder verschillende omstandigheden het gewas moeten beschijnen. De volgende stap is om te bepalen hoeveel lampen er op de robot moeten worden gemonteerd en met welke rijsnelheid er kan worden gereden. Dit bepaalt weer hoeveel elektrisch vermogen er nodig is en hoe groot de batterij moet zijn, voor zowel lampen als robot.

Campus Almkerk is een van de deelnemende partners in agroBOTS en initiatiefnemer van de lezingenreeks Tech en Tuinboon. Het doel van deze lezingen is om laagdrempelig kennis over teelt, technologie en robotica uit te wisselen tussen boer en techneut en bij te dragen aan wederzijds begrip.

Arend Koekoek CEO Campus Almkerk en Pixelfarming Robotics

"De Campus Almkerk werkt hard aan gezonde voeding van een gezonde bodem in een mooie omgeving. Daarvoor is aansluiten op een eco-systeem van innovatieve bedrijven essentieel. REWIN heeft bewezen een sleutelpartner te zijn die verbinden in praktijk brengt."

HIGHLIGHTS

Smart farming – meer opbrengst, lagere milieu-impact

Nieuwe technologie toepassen in teeltprocessen helpt om opbrengsten te optimaliseren en milieu-impact te verminderen. Met behulp van een financiële bijdrage van het Opleidings- en Ontwikkelfonds van RWB konden we vorig jaar aan de volgende deelprojecten werken.

Smart farming in de boomteelt

In dit project probeerden we informatie over de bodemgesteldheid te koppelen aan de opbrengst van het gewas. Op die manier zijn de bedrijfs-economische voordelen van smart farmingtechnieken te kwantificeren. Dat opent de deuren naar het inzetten van nieuwe precisielandbouwtechnieken. Denk aan de inzet van drones om groei-metingen uit te voeren en de resultaten daarvan te koppelen aan de informatie van de bodemscans.

Treeport Zundert

Diverse telers en high tech-bedrijven, branche-organisatie FME en agrarische hogeschool HAS werken met REWIN in diverse pilots samen.

Korte ketens streekproducten

Dit deelproject richt zich op het verbeteren van de marges van boeren en telers door (vrijwel) rechtstreeks aan consumenten te leveren. Het bedrijf Boerschappen uit Breda doet dit al succesvol met zijn maaltijdboxen met streekproducten. Samen met de ketenpartners wil het bedrijf **de keten vernieuwen en verder verbeteren**. De deelnemers kijken eerst naar verbeterpunten als het verwaarden van reststromen en het verminderen en/of verduurzamen van verpakkingen. Afgelopen jaar heeft REWIN aanvullende financiering gerealiseerd onder de vlag van Symbiosis4Growth. Boerschappen werkt samen met uiteenlopende (regionale) partners met begeleiding en steun van REWIN.

Duurzamer bewateren (en bemesten) boomteelt

Traditionele spuitinstallaties om bomen te bewateren zijn onnauwkeurig, verbruiken veel water (en brandstof) en zijn arbeidsintensief. Tegelijkertijd is er steeds vaker een tekort (hete zomers), of juist een overschot aan water (natte herfst, winter). De partners in dit deelproject bij Lodders Boomkwekerijen in Wernhout onderzoeken de mogelijkheden om bomen plaatsspecifiek te bewateren.

Dat gebeurt door een extra permanente bewateringslaag aan te brengen. Tegelijkertijd meten sensoren of, waar en wanneer beregening nodig is. Doel is om de watergift slim te managen en daardoor water- en brandstofgebruik en de factor arbeid terug te dringen. De projectpartners onderzoeken ook mogelijkheden van plaats-specifieke toepassing van meststoffen en gewas-beschermingsmiddelen. Kansrijke (combinaties van) technologieën worden vervolgens getest in pilots.

REWIN werkt in dit deelproject samen met verschillende telers en loonwerkers, leveranciers van hightech technologie, waterschap Brabantse Delta en agrarische hogeschool HAS.

CREATIEVE DIENSTVERLENING

CREATIEVE INVALS- HOEKEN ZORGEN VOOR VERRASSENDE OPLOSSINGEN

West-Brabant heeft veel creatieve dienstverleners: conceptbedenkers, vormgevers, reclamespecialisten, gameontwikkelaars, strategievormers, digitaliseringspecialisten, imagineers en meer. Zij zetten in het Programma Creatieve Dienstverlening – samen met de regionale overheden en onderwijsinstellingen – hun creativiteit in om andere organisaties te helpen innoveren.

Het programma heeft twee hoofddoelstellingen. De eerste is het inzetten van creativiteit als sleutel voor innovatie en waarde-creatie in het mkb en grootbedrijf. Het tweede doel is het oplossen van maatschappelijke vraagstukken met behulp van creatieve denkkraft. Het programma brengt vraag en aanbod bij elkaar en stimuleert zo op

gestructureerde wijze het vinden van **verrassende oplossingen uit onverwachte hoek**. Andere doelen van het programma zijn: het binden van creatief talent aan de regio en de creatieve sector in West-Brabant beter op de kaart zetten.

HIGHLIGHT

The Innovation Cube – Van eenmalig project gegroeid naar bedrijf

Het project The Innovation Cube is vorig jaar succesvol afgerond. In dit project werkten drie creatieve ondernemers samen. Met elkaar bedachten ze een methode om teams in vier stappen **van weerstand (tegen innovatie) naar flow** te brengen, met de praktische tools uit The Innovation Cube.

Het project is een geslaagd voorbeeld dat laat zien waartoe ontmoetingen kunnen leiden: nieuwe samenwerkingen, nieuwe ideeën en nieuwe producten/diensten. Het regionale O&O-fonds zorgde voor financiële steun voor het ontwikkelen van het product. Met behulp van REWIN is de Innovation Cube vervolgens in pilots getest en verbeterd.

Na het afronden van het project zagen de drie ondernemers potentie om samen verder te gaan in een nieuw bedrijf: De Bedrijfsbrandweer.

‘Het is niet dat mkb-ondernemers niet willen innoveren, of niet weten wat het is. Ze hebben er simpelweg de tijd en ruimte niet voor.’

[Lees meer over The Innovation Cube en de Bedrijfsbrandweer.](#)

HIGHLIGHTS

Creative Business Foundation – Bundelen van creatieve krachten

Twee jaar geleden legde we de basis voor de Creative Business Foundation (CBF). De CBF bestaat uit een netwerk van creatieve ondernemers, jonge talenten, onderwijsinstellingen, gemeentes en andere organisaties die zich inzetten voor de ontwikkeling van de creatieve sector. Samen creëren zij het podium om bedrijven kennis te laten maken met de waarde van creatieve denkkracht.

In de eerste helft van 2021 vond met behulp van O&O-geld (RWB) onderzoek plaats naar de behoeften van de creatieve sector. Daaruit kwam naar voren dat er voldoende draagvlak is voor een Creative Business Foundation. Ruim dertig regionale organisaties staken vorig jaar samen ruim 900 uren in het opzetten van CBF.

De foundation rust op drie pijlers. **Het FIC-festival, de Young Creatives community** en het project **Creating New Perspectives**.

FIC-festival - beleving, ontmoeting en verbinding

Het hoogtepunt van 2021 had op 18 november moeten plaatsvinden in de vorm van het Festival Innovatie en Creativiteit (FIC-festival). Het festival ging echter vanwege corona niet door en vindt plaats op 2 juni 2022. Tijdens FIC vindt de lancering van de Creative Business Foundation plaats.

Young Creatives community – Zorgt voor groei

Young Creatives community bouwt aan een

netwerk voor alle studenten die studeren aan een creatieve opleiding. Doel is om de naamsbekendheid van de creatieve bedrijven in de regio te vergroten, waardoor studenten na hun studie niet vertrekken, maar in de regio blijven. Dat gebeurt onder meer door studenten tijdens en na hun studie te betrekken bij de projecten in het Regionale Programma. Deelnemers krijgen praktijkcases en lesstof aangeboden waarmee ze kunnen groeien op persoonlijk vlak, in hun creatieve skills maar juist ook in hun businessvaardigheden.

FOMO Traineeship is het onderdeel van de community dat hiervoor een curriculum ontwikkelt. De Creative Business Foundation brengt het geheel samen en draagt het uit aan de wereld.

Creating New Perspectives – Pool met creatieve denkers

Creating New Perspectives bestaat uit een pool van vijftien creatieve denkers. Het doel van dit project is om organisaties kennis te laten maken met de creatieve denkkracht die in de regio aanwezig is. Organisaties uit West-Brabant kunnen een vraagstuk indienen. Na analyse van de vraag pakken twee creatievelingen deze samen met de indiener op, om in co-creatie tot een oplossing te komen. Kortom: een frisse wind en een kritische én creatieve blik moeten leiden tot nieuwe perspectieven.

Pilot Creating Smart Business – Omdenken voor een beter resultaat

In deze pilot hielpen drie creatieve dienstverleners ondernemers met hun (groei)strategie. Ondernemers konden de creatievelingen inschakelen als **'klankbord, richtingwijzer en geweten'**. Een innovatiecontract vormde de basis voor een serieus adviestraject.

Het Creating Smart Business-team testte de aanpak de afgelopen twee jaar in een vijftal pilots. Ondernemers uit de leisure, logistiek, hightech maintenance, agrofood én creatieve dienstverlening legden hun vraag voor. De pilots werden vorig jaar afgerond.

Uit de evaluatie blijkt dat de aanpak aanslaat.

'Als eiwit-technen richten we ons op een heel specifiek onderwerp. We gaan de diepte in. Creatieven hebben een bredere oriëntatie. Ze zetten aan tot omdenken en helpen met het vinden van cross-overs naar andere kennisgebieden. Tijdens de workshops hebben we de meerwaarde van creatief denken ondervonden. Sjef en Rob kwamen met vragen die we uit onszelf nooit hadden kunnen bedenken.'

[Lees het artikel](#)

HIGHLIGHTS

Project Foodlab Teelt Ondersteunende Voorzieningen (TOV) – Deelnemers zijn aan zet

De deelnemers in Foodlab TOV zochten naar innovatieve manieren om de (visuele) impact van teeltondersteunende materialen (vooral plastic) in het landschap te verminderen. Het Foodlab rondde zijn werkzaamheden vorig jaar af met een werksessie waarin de creatievelingen hun concepten deelden met de telers. Het project leverde een serie interessante ideeën op. Een voorstel stelt zogenoemde 'kaskathedralen' voor; karakteristieke bouwwerken met een open uitstraling en aantrekkingskracht op de gemeenschap. Een plek om te schuilen, te picknicken of te spelen. Een andere ontwerper zoekt het in een serie groene randen die samen zorgen voor een zachte inpassing van het aardbeienperceel in de

omgeving. Telers en ontwerpers gaan hiermee in een aantal gevallen samen verder.

De telers geven aan dat de vragen van ontwerpers hen verrast hebben en hen helpen om met een andere blik naar hun bedrijf te kijken. Enkele creatieve dienstverleners zetten de samenwerking één op één door met ZLTO.

Het Foodlab was een initiatief van REWIN en Kunstloc Brabant. In het Foodlab werkten Fruitport West-Brabant, ZLTO, REWIN, zes telers, twee toeleveranciers, twee creatieve dienstverleners en vier kunstenaars samen.

Try-out Kunst en Cultuur – Kunstig format voor zakelijke groei

Kunst- en culturele instellingen willen vaak wel groeien, maar vinden de zakelijke kant daarvan lastig. Bij creatieve bedrijven is die zakelijke aanpak er wel. Samen met de gemeenten Breda, Bergen op Zoom en Roosendaal ontwikkelden we een format waarin zeven kunst- en cultuurinstellingen de vraagstukken waarmee zij zitten, toelichten. Vijf creatieve bedrijven uit de drie

steden gaan hiermee vervolgens aan de slag met als doel de instellingen op weg te helpen in hun zakelijke aanpak.

De workshops stonden gepland voor vorig jaar maar werden door corona meermaals uitgesteld. Ze vinden nu dit voorjaar plaats.

HIGHTECH MAINTENANCE

EEN INNOVATIEVE EN SLIMME MAAK- EN ONDERHOUDSINDUSTRIE IN WEST-BRABANT

Met het Regionaal Programma Hightech Maintenance richt de regio zich op het moderniseren van de maak- en onderhoudsindustrie in West-Brabant. Doel is om een toonaangevende, toekomstbestendige en veerkrachtige industrie te helpen ontwikkelen. Digitalisering – inclusief dataficieren en artificial intelligence -, circulaire economie, nieuwe materialen en robotisering zijn de thema's waarop we in het programma focussen.

Samen met het project MKB Digitaliseert van het Groei MKB-programma is afgelopen jaar veel energie gestoken in het thema digitaliseren. Deze gezamenlijke aanpak is een voorbeeld van de cross-sectorale samenwerking die REWIN steeds meer hanteert. Samen met de programma-manager van het Groei MKB-programma is funding aangevraagd en gerealiseerd waarmee drie data coaches zijn opgeleid en aangesteld. Zij gaan de komende jaren het regionale mkb ondersteunen bij hun datagerelateerde vraagstukken.

Om de doelen uit het Regionaal Programma Hightech Maintenance te realiseren werken we ook op verschillende manieren samen met uiteenlopende partners. Denk hierbij aan gemeenten, provincie, Brainport, Midpoint Brabant en brancheorganisaties als World Class Maintenance (WCM Breda). Natuurlijk doen de onderwijs- en kennisinstellingen en bedrijven ook mee.

Programmathema Digitalisering en Artificial Intelligence – Wat wil de regio?

In 2020 brachten we de wensen en de mogelijkheden bij ondernemers in West-Brabant ten aanzien van digitalise-

ring en artificial intelligence in kaart. De resultaten werden vorig jaar uitgewerkt en geanalyseerd en zijn inmiddels besproken met de EBWB, gemeenten en ondernemers. Er is funding aangevraagd uit de Regio Deal voor een digitale werkplaats voor het onderwijs. Ook vond er een verkenning plaats naar de behoeften rondom artificial intelligence. Daarnaast zetten we afgelopen jaar samen met diverse partners uit Brabant, Zeeland en Limburg de eerste stappen op weg naar een European Digital Innovation Hub South Netherlands. Het is de bedoeling dat verschillende 'data-projecten' hierin straks samenkomen. Het ministerie van Economische Zaken ondersteunt dit initiatief en onze aanvraag voor de beschikbare EU-subsidie is uitgewerkt. Vanuit dit thema is er een nadrukkelijke verbinding met het Groei MKB-programma en de drie datacoaches.

Het Regionaal Programma Hightech Maintenance initieert innovatieprojecten, of participeert daarin. In de projecten helpen we de deelnemers op verschillende manieren om zich te ontwikkelen op bovengenoemde thema's.

HIGHLIGHTS

Breda Robotics – Smart Industry Fieldlab voor robotontwikkeling

De Stichting Breda Robotics, een cluster van bedrijven en onderwijsinstellingen rondom robotica en aanverwante technologieën, startte ruim drie jaar geleden op initiatief van REWIN. Doel van Breda Robotics is aan de ene kant om **technisch talent te behouden** voor de regio dan wel te verleiden terug te keren. En aan de andere kant om **bedrijven te helpen** om stappen te zetten in het robotiseren van processen. Dit gebeurt door samen te werken in projecten rondom robotica, augmented reality, artificial intelligence, 3D-printing en sensing.

Het ministerie van Economische Zaken wees Breda Robotics in 2020 aan als Smart Industry Fieldlab. Een mooie erkenning en een flinke steun in de rug. Bedrijven met een hulpvraag weten het Fieldlab in de Bredase Koepel in groten getale te vinden.

Sinds twee jaar werkt Breda Robotics samen met de landelijke robotica-beweging Holland Robotics.

Data Value Center Smart Industry (DVC-SI) voor het mkb – Hoe maak je van data een dienst?

Fieldlab DVC-SI nadert zijn einddatum en zal naar verwachting opgaan in het nieuwe European Digital Innovation Hub South Netherlands. Met onder meer goed bekeken rondetafelgesprekken, innovatievouchers, een Data Readiness Programma en data coaches hielpen de partners achter DVC-SI (mkb) ondernemers om **nieuwe diensten en verdienmodellen** te ontwikkelen met data.

DVC-SI is een initiatief van de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij, Brainport Development, Brainport Industries, FME, JADS, Koninklijke Metaalunie, Midpoint Brabant, REWIN, SURF en TNO. De provincie Noord-Brabant en het Ministerie van Economische Zaken en Klimaat ondersteunen DVC-SI.

DCMC: Development Center for Maintenance of Composites – Fysiek centrum van start

Composietmaterialen vinden steeds meer toepassing, onder meer in vliegtuigen en schepen. Het nadeel van deze vezelversterkte kunststoffen is dat met traditionele inspectiemethoden beschadigingen niet of lastig zijn te detecteren. Bovendien is het (gecertificeerd) repareren van het materiaal niet eenvoudig. DCMC richt zich samen met lokale specialisten op het inspecteren en repareren van composietmaterialen.

seerde REWIN funding voor een verkenning naar de vragen en behoeften in composietreparatie in de maritieme sector.

REWIN werkte samen met partijen als GKN-Fokker, NLR, Specto Services, TU Delft, BOM en de provincie Noord-Brabant aan het opbouwen van DCMC.

Na een langjarige aanloop opende het expertisecentrum twee jaar geleden zijn deuren op Aviolanda Aerospace in Woensdrecht. Werk- en koelruimte en kantoren zijn ingericht en specifieke gereedschappen zijn aangeschaft. Het lokale composietenreparatiebedrijf ACRATS investeert in het centrum en beheert het. Afgelopen jaar reali-

HIGHLIGHTS

SeaBioComp - Biobased composiet ontwikkelen

In dit mede door REWIN opgezette Interreg 2 Zeeën samenwerkingsproject ontwikkelen verschillende partijen biobased composietmaterialen voor toepassingen in de maritieme sector. De 3D-printers van Poly Products (Werkendam), waarmee ze de grootste vezelversterkte prints ter wereld maken, spelen hierin een belangrijke rol.

De deelnemers in SeaBioComp willen aantonen dat er wel degelijk haalbare biobased alternatieven zijn voor allerlei toepassingen van kunststof, staal en hardhout in de maritieme sector. Door deel te nemen in dit belangrijke internationale project versterken we de positie van **West-Brabant**

als composietenhub van Europa.

Het maritieme cluster Werkendam Maritime Industries is vorig jaar als partner aangehaakt, evenals het Natuurvezel Applicatiecentrum uit Raamsdonksveer. Op een door REWIN georganiseerde workshop – onderdeel van Natural Fibertastic 2021 – in Bergen op Zoom in september deelde o.a. projectpartner Poly Products uit Werkendam (wetenschappelijke) inzichten over het toepassen van biobased composieten en 3D printen in een maritieme omgeving. De 20 deelnemers uit de gehele keten gingen vervolgens in deelsessies aan de slag om die inzichten te vertalen naar concrete toepassingen.

Tech-challenges – Kleintjes helpen de groten

Vorig jaar is, naar het model van BioVoice, gestart met het voorbereiden van tech-challenges. Het concept is rond, de financiële middelen zijn er en de samenwerkingspartners en medewerkers zijn klaar voor de start. In deze challenges zoeken grootbedrijven een oplossing voor een bestaand probleem dat meestal niet tot hun kernactiviteit

ten behoort. Mkb'ers en startups kunnen hierop reageren. Is er een match? Dan begeleiden we de partijen op weg naar de gewenste oplossing. De eerste gesprekken met grootbedrijven voor het formuleren van innovatievraagstukken vinden plaats in februari 2022.

Fieldlab VIA APPIA – samen slim op weg

Vorig jaar startte het Fieldlab VIA APPIA van WCM. De doelstelling van het Fieldlab is om toepassing van artificial intelligence en virtual en augmented reality binnen een maintenance en service context te industrialiseren. REWIN draagt hieraan bij door de krachten, kennis en ervaringen van projectdeelnemers te bundelen, gezamenlijk

te analyseren waar de beste kansen liggen en te bepalen hoe bedrijven het beste waardevolle industriële toepassingen kunnen ontwikkelen. De eerste gesprekken met onder meer Rijkswaterstaat en ASML vonden inmiddels plaats.

LOGISTIEK

VERBINDEN, VERSLIMMEN EN VERDUURZAMEN VAN DE HELE LOGISTIEKE KETEN

West-Brabant is door zijn geografische ligging van oudsher een sterke logistieke regio. Om een sterke logistieke regio te blijven is echter meer nodig. REWIN zet met het programma Logistiek in op verbinden, verslimmen en verduurzamen van de gehele logistieke keten: van producent tot consument.

De logistieke sector was vorig jaar razend druk. Vooral in de E-commerce was het wederom booming business dankzij corona. Personeelskrapte en ziekteverzuim (door corona) maakten het de sector niet gemakkelijk. De aanvoer van grondstoffen en producten uit met name China was vaak problematisch. Dat zorgde voor hoge transporttarieven en zette supply chains onder druk.

Als we inzoomen op West-Brabant zien we dat onze geografische ligging weliswaar nog steeds goed is, maar dat dat feit alleen niet meer voldoende is om het verschil te maken. Concurrentie uit andere regio's neemt toe. Ook de klimaatproblematiek heeft effect op hoe bedrijven kijken naar hun logistiek.

Alles bij elkaar genomen benadrukt het bovenstaande de noodzaak om samen logistieke ketens te verslimmen en te verduurzamen. REWIN werkt hiervoor samen met Logistics Community Brabant (LCB). Zo realiseren we een groter bereik en meer impact.

REWIN en LCB helpen bedrijven verslimmen met innovatieprojecten rondom nieuwe technologie zoals robotica, blockchain, big data, augmented en virtual reality en digital twins. Om de sector te helpen verduurzamen onderzoeken we onderwerpen als elektrisch transport, het delen van

ladingcapaciteit om lege kilometers te minimaliseren en het hergebruik van kostbare materialen.

Logistics Community Brabant – Samen accelereren in de logistiek

We versterken de innovatiekracht in de regionale logistiek door binnen LCB projecten, producten en evenementen te ontwikkelen.

Projecten die zijn voortgekomen uit de samenwerking met LCB zijn onder meer:

- het DALI-project dat met data science logistieke processen wil optimaliseren;
- Digital Data Square Zuid-Nederland dat zich richt op het verslimmen van de logistiek door het inzetten van nieuwe technologie als AR/VR, robotica, digital twins en smart contracts/blockchain in een proeftuinomgeving.

HIGHLIGHTS

DALI – Data Science voor Logistieke Innovatie

In DALI werken REWIN en LCB samen met 18 bedrijven aan uiteenlopende projecten om logistieke processen te optimaliseren met behulp van data science. Data toepassen is voor logistieke bedrijven namelijk een manier om effectiever en efficiënter te opereren. Het eerste generieke resultaat uit het project is een digitale vrachtbrief: de e-CMR. De digitale vrachtbrief is duurzamer (geen papier nodig) en maakt het logistieke proces inzichtelijker en efficiënter doordat het document eenvoudig online is in te vullen en te raadplegen.

DALI is een initiatief van Logistics Community Brabant, BUas, REWIN en Midpoint Brabant. Het programma ontvangt financiële bijdragen van Regio Deal Midden- en West-Brabant, OPZuid en de provincie Noord-Brabant (totaal 2,5 miljoen euro). Daarnaast dragen het bedrijfsleven en de DALI-partners eenzelfde bedrag bij.

In 2021 organiseerde DALI een hooggewaardeerde serie workshops, onder andere over artificial intelligence design voor de logistiek en supply chain.

DALI proefproject – Mobiele meetopstelling met Optical Character Recognition camera

Vorig jaar werd dit proefproject met een mobiele meetopstelling met een slimme camera succesvol afgerond. De OCR-camera stond opgesteld bij de entree van het industrie- en haven terrein Moerdijk met als doel om containers automatisch te scannen en te herkennen. De data hiervan gaan automatisch naar de cloud waar ze beschikbaar komen voor diverse gebruikers. De data zorgen voor toename van efficiëntie en betrouwbaarheid, het sneller afhandelen van schade-disputen door video-opslag van in- en uitgaande toestand van het materieel en 'harde' metingen van trends, omlooptijden en dergelijke. De camera is 'mobiel' gemaakt zodat andere partijen ook kunnen experimenteren met deze toepassing. Studenten van BUas zijn hier nu mee aan de slag in Oosterhout.

DALI proeftuin DATALEP – Betere verkeersdoorstroming dankzij sensordata

Het DATALEP pilotproject op Port of Moerdijk is vorig jaar afgerond. In het project werden data van relevante sensoren (o.m. verkeerslichten) op het terrein in real time beschikbaar gemaakt voor vrachtwagenchauffeurs, hulpdiensten en andere weggebruikers. Het project beoogde om **onnodig oponthoud** bij verkeerslichten en toegangspoor-ten **te minimaliseren**.

Paul Potters van Monotch is blij met de samenwerking tussen Monotch en REWIN. "Door de verbinding die REWIN legt tussen overheden en het West-Brabantse bedrijfsleven, kunnen wij onze producten in veilige testomgevingen uitproberen. Zoals in Moerdijk."

[Lees het hele artikel over de samenwerking tussen Monotch, REWIN en Port of Moerdijk.](#)

DALI-partner: SenseAnywhere uit Roosendaal

Het Roosendaalse SenseAnywhere ontwikkelt en maakt slimme, draadloze sensoren voor temperatuurbewaking. Het bedrijf is lid van het REWIN-netwerk voor regionale mkb'ers Parels van West-Brabant. Medicijnfabrikanten zetten de sensoren van SenseAnywhere onder meer in tijdens het gekoelde transport van coronavaccins. Hierop voortbordurend start SenseAnywhere nu een project met Amphia Ziekenhuis om de sensoren door te ontwikkelen voor meerdere toepassingen.

[Lees meer op de REWIN-website](#)

HIGHLIGHT

Digital Data Square Zuid-Nederland – Niet méér doen, maar slimmer doen

Op 21 september vond de kick-off plaats van Digital Data Square Zuid-Nederland (DDSZ). Dit REACT-EU project richt zich op het verslimmen van de logistiek door het inzetten van nieuwe technologie als AR/VR, robotica, digital twins en smart contracts/blockchain in een proeftuinomgeving. Er is 4,6 miljoen euro geïnvesteerd door de deelnemers. Er zijn – onder meer door REWIN – 22 partijen voor bij elkaar gebracht.

Deelnemers brengen een innovatief idee in om met één of meerdere van de genoemde technieken logistieke processen te verbeteren. Vervolgens gaan ze samen aan de slag om uiteindelijk te komen tot een concreet resultaat. Het generieke deel van de innovaties komt vrij beschikbaar voor de markt en het onderwijs. DDSZ omvat vier proeftuinen:

AVS (Augmented reality – Virtual reality – Serious gaming)

De deelnemers in deze proeftuin willen de laatste AVS-technieken doorontwikkelen, testen en in de praktijk toepassen. De focus ligt op het inzetten van AVS voor het onboarden en trainen van medewerkers.

Robotisering en data-driven robotiserings-technieken

Het doorontwikkelen en testen van robotisering

en data-driven robotiseringstechnieken, bijvoorbeeld om complexe multitask pick & pack-processen te combineren.

SSCC (Smart Supply Chain Contracts)

De SSCC-proeftuin combineert Artificial Intelligence, Internet of Things, blockchain en identifying (SSI/DID's) technieken in cloud-oplossingen. Doel: ze werkbaar inzetten voor zelfregulerende supply chain processen.

Digital Twin

Het doorontwikkelen van de Digitale Atlas is het doel in deze proeftuin. Met de Digitale Atlas is met één druk op de knop en real time de bereikbaarheid van Zuid-Nederland inzichtelijk.

*Het doel is om het vervoer over water interessanter en duurzamer te maken
Lees het artikel in BN De Stem over het eerste project van DDSZ op de Markiezaat Containerterminal. Een slimme camera herkent containernummers op het moment dat deze door de reach truck worden opgepakt. Met behulp van GPS wordt vervolgens de locatie van de container op de terminal geregistreerd en vastgelegd in een systeem.*

HIGHLIGHTS

Smart Logistics Connected – Samen dingen slimmer doen

Smart Logistics Connected (SLC) is vorig jaar met dank aan het O&O-fonds van Regio West-Brabant vormgegeven. Het doel van SLC is het (versneld) toekomstbestendig maken van de logistiek in West-Brabant. REWIN en LCB werken in dit project aan het ontsluiten van kennis en kunde van LCB voor West-Brabantse bedrijven. SLC helpt bedrijven bij het verbeteren van hun innovatiekracht en bij het verbinden van bestaande en nieuwe

partijen in de integrale logistieke keten. Samen met LCB stimuleren we zo logistieke bedrijven om met 'slimme logistiek' aan de slag te gaan. In 2021 spraken we met meer dan honderd bedrijven en daagden hen uit om mee te doen in een van de projecten van het Programma Logistiek. Een flink aantal van de bezochte bedrijven deed vervolgens mee in workshops en webinars van LCB.

Logistics Robotics Experience Center

In SLC is het initiatief genomen voor een Logistics Robotics Experience Center. De demo- en testlocatie komt bij Schavemakers Logistic Solutions in Moerdijk. Het center moet helpen om de drempel te verlagen voor het toepassen van (robotica)automatisering in een logistieke omgeving. Robots kunnen een belangrijke rol spelen in het oplossen van het personeelstekort in de sector.

Dankzij een financiële bijdrage uit het O&O-fonds van Regio West-Brabant startte onlangs een verkenning naar mogelijke doelgroepen en potentiële partners.

Door LCB, REWIN, Havenbedrijf Moerdijk, Gemeente Moerdijk, Breda Robotics, Curio, Associate Degree Academie, Seipa en GEEK+ is hiermee een voorbeeld van een verslimmingscluster opgezet.

STARTUPS

STARTUP PROGRAMMA B'WISE; DE TURBO VOOR REGIONALE STARTUPS

B'WISE - DE BOOSTER VOOR REGIONALE STARTUPS

Veel startups zijn zo bezig met het (door)ontwikkelen van hun nieuwe product of dienst, dat ze te weinig oog hebben voor de klant, de markt en de businesscase. Met het programma B'WISE biedt REWIN startups kennis, ondersteuning en coaching.

B'WISE scout, screent en begeleidt startups in West-Brabant en verhoogt daarmee de kans op **succesvol vernieuwend ondernemerschap** met verankering in de regio. Startups voorzien de bestaande economie van nieuw bloed. Met nieuwe diensten en producten dagen

ze bestaande ondernemers uit, veranderen ze markten en zorgen ze voor economische vooruitgang. Afgelopen jaar is hard gewerkt aan het opzetten van een fysieke locatie voor startups in West-Brabant: B'INCUBATOR.

B'WISE – INTEGRAAL PROGRAMMA VOOR DE REGIONALE STARTUP

B'WISE zag in 2020 het levenslicht. REWIN ontwikkelde het programma samen de gemeente Breda met een bijdrage uit het O&O-fonds van Regio West-Brabant. B'WISE is een online platform dat alle informatie voor West-Brabantse startups bundelt en inzichtelijk maakt. Het biedt belangrijke kennis en is een ontmoetingsplaats om kennis te delen en elkaar te inspireren. Het programma rust op drie pijlers: B'ACCELERATED, B'FUNDED en B'CONNECTED, en in 2021 werden de voorbereidingen getroffen voor de 4de pijler: B'INCUBATED.

B'ACCELERATED biedt programma's die aansluiten op een specifieke behoefte. Zoals het Investor Readiness Program, het Market Readiness Program en het Customer Validation Program. Met het Corona Rebuild Program helpen we startups die door corona in zwaar weer terechtkwamen. Vanuit B'ACCELERATED sluiten we ook aan op

het innovation & business booster programma BioVoice. In 2021 begeleidten wij vier startups in het Market Readiness Program van de BOM en drie in het Customer Validation Program van Braventure. Na het afronden van de programma's begeleidten wij deze bedrijven verder met één op één coaching.

B'FUNDED helpt startups bij het vinden van passende financiering in de verschillende levensfasen van hun onderneming. B'WISE Starterslift is bijvoorbeeld voor de beginfase, het Brabant Startup Fonds voor de daaropvolgende fase. We helpen startups daarnaast bij het vinden van passende (West-Brabantse) subsidieregelingen en introduceren ze bij het regionale investeerder-netwerk. Afgelopen jaar hielpen we een drietal startups aan financiering (bedragen van 25.000 € tot 50.000 € per startup) via Starterslift. Dankzij het Brabant Startup Fonds konden we DexProNeo uit Etten-Leur helpen aan een financiering van 350 duizend euro. Daarnaast brachten wij een tiental jonge bedrijven naar de Financieringstafel West-Brabant. B'CONNECTED legt de link tussen startups en specialisten, mentoren, investeerders, bedrijven en tussen startups onderling. Een gedegen netwerk is noodzakelijk om vooruit te komen. Samen ga je sneller en kom je verder, is het uitgangspunt.

B'CONNECTED faciliteert die netwerkgedachte en samenwerking. Een voorbeeld hiervan is de Mastermind-groep waarvan vorig jaar een pilot plaatsvond. Dit zijn intervisie-sessies met een zestal startups die in een periode van een half jaar intensief met elkaar van gedachten wisselen over alle aspecten van hun bedrijfsvoering. De pilot wordt nu geëvalueerd en krijgt een vervolg in B'WISE Incubator.

B'INCUBATED is de vierde, fysieke pijler.

Begin februari 2022 opende de B'WISE Incubator zijn deuren; een fysieke locatie voor regionale startups. Met de B'WISE Incubator bieden we een groeiomgeving aan jonge ondernemers met een innovatief businessmodel. De voorbereidingen vonden in 2021 plaats; het uitdenken van het concept, het regelen van de funding en het selecteren van een architect en aannemer.

De B'WISE Incubator bestaat uit 18 kantoren verdeeld over een verdieping van 1.000 vierkante meter en bevindt zich aan de Claudius Prinsenlaan in Breda. Startups kunnen kiezen uit verschillende opties, van laagdrempelige flexplekken tot eigen kantoorunits. Er is ook voorzien in een gezamenlijke ontmoetingsplek voor workshops, kennissessies en evenementen: het Venture Café.

Vorig jaar november werd de B'WISE Incubator gelanceerd met een video op LinkedIn. Dat resulteerde in 54 aanmeldingen, waarvan vier van buiten de regio. Hieruit zijn elf innovatieve startups geselecteerd. De huurcontracten met hen zijn inmiddels getekend. [Bekijk de video.](#)

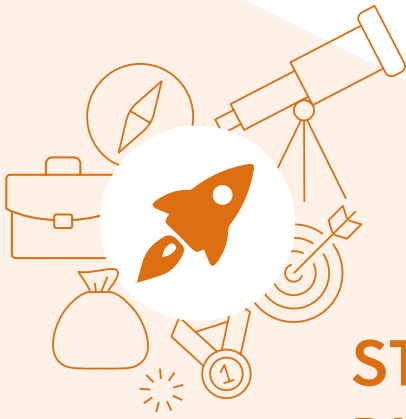
De volgende partners vormen samen een coalitie die de B'WISE Incubator ondersteunt: REWIN, BOM, Braventure, gemeente Breda, BUAs en Avans Hogeschool.

HIGHLIGHT

Samenwerking met Braventure – Regionale insteek met B'WISE

Braventure, het provinciebrede startup-programma, is vorig jaar verder ontwikkeld en krijgt een nieuwe termijn. Nieuw is dat het programma een regionale insteek kiest. B'WISE gaat dat invul-

len voor West-Brabant. De bedoeling is dat de samenwerking verbeterd en dat we startups nog beter kunnen ondersteunen.

STARTUP PROGRAMMA B'WISE 2021

- Startups financieringstafel: vier startups deelgenomen en gepitcht
- Aantal kandidaten MRP/CDP:
 - Twee deelnemers MRP-programma (TalentSwipe en Sentors)
 - Drie deelnemers CDP-programma
- Financieringen (o.a. BSF en Starterslift):
 - Vijf financieringsvouchers verstrekt
 - Eén BSF-financiering van 350k euro
 - Drie Starterslifttrajecten
 - Eén RIL (Rabobank) traject begeleid
 - Twee InvestorMatch successen (Lumyo en Abbi Insight)
- Coachingstrajecten/successen:
 - 41 trajecten met startups
- Mastermind groep pilot: Pilot met intervisie met zes startups; voor zes maanden

GROEI MKB

STEUN IN DE RUG VOOR MKB-ONDERNEMERS DIE VERDER WILLEN

REWIN ondersteunt regionale mkb-ondernemers met het Groei MKB-programma dat bestaat uit verschillende groei- en innovatieprojecten. We verbinden mkb'ers met elkaar, met onderwijsinstellingen en met regionale overheden. Zo werken we samen aan een sterk regionaal mkb. In de projecten en bijeenkomsten focussen we op financiering, digitalisering, verduurzaming en samenwerken/verbinden.

Het mkb is en blijft een factor van betekenis in de West-Brabantse economie. De impact van corona lijkt in de industrie, logistiek en handel mee te vallen. Veel bedrijven zijn drukker dan ooit. Personeelstekorten (structureel of corona-gerelateerd) zorgen op sommige plekken wel voor hinder.

Samen met de accountmanagers EZ van de West-Brabantse gemeenten werken we proactief en resultaatgericht. Vorig jaar was het weer mogelijk om samen ondernemers te bezoeken.

Door de beperkende maatregelen vanwege corona helaas nog altijd minder dan gebruikelijk.

We spraken inmiddels met meer dan 230 Groei MKB-ondernemers. Met ongeveer de helft startten we een vervolgtraject. Met onze bezoeken en de daaropvolgende acties halen we de drukbezette ondernemers even uit de waan van de dag en zetten we ze aan het denken. Dat is dé meerwaarde van deze aanpak.

HIGHLIGHTS

MKB-Deal project: MKB Digitaliseert

Dankzij de MKB-Deal van de Rijksoverheid is het mogelijk samen te investeren in vernieuwing van het mkb in onze regio. Dankzij deze MKB-Deal konden we zes projecten op het gebied van digitalisering, innovatie en human capital starten. Een daarvan is MKB Digitaliseert.

Door te digitaliseren kunnen bedrijven bijvoorbeeld bedrijfsprocessen efficiënter maken, eenvoudiger nieuwe producten of diensten ontwikkelen of nauwer met klanten samenwerken. Voor een grote groep mkb'ers is digitaliseren een kostbaar

en tijdrovend proces waarvan ze de meerwaarde en de impact niet overzien. Het doel van dit project is daarom om mkb'ers een duw in de juiste richting te geven bij hun digitaliseringsopgaven en in het verlengde daarvan bij het 'dataficeren'.

Gemeente Breda, Regio West-Brabant en REWIN sloegen vorig jaar de handen ineen om financiering voor dit project binnen te halen. Financiering vindt plaats vanuit de provincie Noord-Brabant, O&O-fonds, gemeente Breda en REWIN. Er zijn drie data coaches aangenomen voor

West-Brabant. Zij bezoeken de komende twee-eneenhalf jaar regionale mkb-ondernemers om ze te informeren over de noodzaak en de kansen van digitaliseren. Voor specifieke projecten zijn vouchers beschikbaar om ondernemers verder te helpen.

Op dit thema, dat in meerdere branches actueel is, werken we overigens nauw samen met het team van het Programma Hightech Maintenance.

MKB-Deal West-Brabant vernieuwt – [lees over alle zes projecten](#)

De Parels van West-Brabant: mkb'ers onder elkaar

De afgelopen drie jaren interviewden we ruim dertig innovatieve mkb'ers uit West-Brabant. Ze gaven een inkijkje in hun business, hun drijfveren, hun visie op de toekomst en soms ook hun zorgen. Voortbordurend op deze waardevolle gesprekken ontstond het idee om een **West-Brabantse mkb-community** op te zetten: De Parels van West-Brabant.

In de community kunnen mkb-ondernemers en startups onderling van gedachten wisselen, van elkaar leren en elkaar inspireren. Business to business, als het ware, zonder tussenkomst van derden. Voor West-Brabant is het een interessant

netwerk, omdat er vanuit gezamenlijkheid en ondernemerschap gewerkt wordt aan een visie die de regio verder helpt.

Het Festival Innovatie en Creativiteit van 18 november was bedoeld als startsein voor dit netwerk. Helaas kon dit door coronamaatregelen niet doorgaan, maar de wens om onderling te netwerken blijft bestaan. In 2022 is een bijeenkomst van het netwerk gepland, plus een vervolgbijeenkomst op het FIC-festival van 2 juni.

[Lees de publicaties Roadtrip langs de Parels van West-Brabant, deel 1 en 2](#)

Financieringstafel West-Brabant & Zeeland – Deelnemers spelen open kaart

De West-Brabantse Financieringstafel is een bewezen succesvolle manier om ondernemers op weg te helpen naar passende financieringen. Aan de financieringstafel pitcht een ondernemer zijn businesscase voor een groep financiële experts, banken en investeerders. Hij krijgt direct feedback op zijn plannen: advies om zijn plannen te verbeteren en/of een route naar financiering. Enkele tientallen mkb'ers werden hiermee de afgelopen jaren geholpen.

Ook gedurende de lockdowns ging de financieringstafel 'gewoon' digitaal door. De nadruk lag enerzijds op het uitwisselen van informatie over allerlei financieringsinstrumenten, soms gerela-

teerd aan corona. REWIN kon de 'insiderkennis' over die corona-gerelateerde financieringsfondsen vervolgens delen met het Groei MKB-netwerk. Dankzij de financieringstafel werden vorig jaar weer een tiental ondernemers vooruitgeholpen en ontving de helft hiervan inmiddels een passende financiering

Remco Snoeren, Simple Tap: *'Ik ben via REWIN bij de financieringstafel terechtgekomen voor kennis- en netwerkuitbreiding. Dat is goed bevallen.'*

[Bekijk de video over de Financieringstafel West-Brabant & Zeeland](#)

HIGHLIGHTS

Circulair ondernemen - Van rest- en bijstromen naar grondstof

Kosten besparen en milieuwinst realiseren door rest- en bijstromen een tweede leven te geven. Dat is het hoofddoel van Symbiosis4Growth. Die rest- en bijstromen kunnen van alles zijn, bijvoorbeeld spoelwater of restwarmte uit een productieproces, gebruikte plastics of organische reststromen. REWIN brengt met Symbiosis4Growth vraag en aanbod in West-Brabant bij elkaar, helpt met inhoudelijke expertise en zorgt voor financiële steun.

Door middel van (online) werksessies werkten we aan het creëren van bewustzijn bij regionale mkb-ondernemers. Dat leidde ook afgelopen jaar weer tot verschillende potentieel interessante matches. Door circulair ondernemen op deze manier concreet te maken voor ondernemers, gebeuren er dingen.

Vanuit de Regio Deal Midden- en West-Brabant en vanuit de provincies Noord-Brabant en Zeeland is nieuwe financiering ontvangen om het stimuleren en realiseren van industriële symbioses in het mkb voort te zetten. Inmiddels zijn er meer dan duizend rest- en bijstromen geïdentificeerd

en vastgelegd in een database. Er zijn meer dan tweehonderd bedrijven betrokken.

Frank Koreman, Koreman's Limoncello Breda:

"We doen dit niet alleen om afvalstromen te verminderen, maar ook omdat het leuk is."

Het programma leidt tot regionale samenwerking pur sang. Een mooi voorbeeld is het tweede leven dat de lege jutezakken van koffiebrander Cook & Boon uit Breda krijgen. DK Polyester uit Moerdijk verwerkt de zakken tot composietmateriaal, onder andere voor matrixborden. Millvision uit Raamsdonksveer is als kennispartner betrokken bij de samenwerking.

Serge Knook, DK Polyester Moerdijk:

"Je wilt je licence to operate behouden én een gezonde planeet achterlaten voor een volgende generatie."

[Lees de publicatie met voorbeelden van geslaagde matches](#)

GROEI MKB 2021

Totaal vanuit Groei MKB-programma:

- 231 strategische gesprekken
- In 2021:
 - Acht digi-/data-trajecten
 - Zestien circulaire trajecten
 - Zes financieringstrajecten
 - Veertien podium bieden
 - Vijf groeitrajecten

VESTIGEN

(NIEUWE) BUSINESS DOE JE HET BESTE IN WEST-BRABANT

Met onze acquisitie-aanpak steken we steeds meer in op 'kom zakendoen in West-Brabant' dan op het vestigen. We acquireren op basis van behoeften in de regio en door bedrijven met elkaar te verbinden rondom innovatievraagstukken.

Natuurlijk, ieder bedrijf dat zich in West-Brabant wil vestigen is nog steeds van harte welkom. Die nieuwkomers begeleiden wij graag naar de voor hen juiste plek in de regio. We noemen dat onze **generieke acquisitie**. Verder richten wij ons op de specifieke sectoren (sectoracquisitie).

De ruimte om nieuwkomers te huisvesten is echter schaars en mede daarom acquireren we steeds meer **op basis van de behoefte** van bedrijven uit de West-Brabantse sectoren. Met welke vraagstukken worstelen zij, en hoe kunnen wij daarbij helpen? Vanuit deze gedachte zoeken wij vooral naar bedrijven en bedrijvigheid die waarde toevoegen in de regio. Als afnemer van producten of diensten van West-Brabantse bedrijven. Of als leverancier van grondstoffen, technologie of kennis waarmee West-Brabantse bedrijven hun voordeel kunnen doen. Vanuit het Regionaal Programma Vestigen richten wij ons op die groep en de sectorprogramma's helpen ons daarbij.

De derde aanpak is de **strategische acquisitie**. We vragen grootbedrijven in West-Brabant bij welke (innovatie)vraagstukken zij hulp nodig hebben. Welke partners zoeken zij? Wij maken hiervan challenges en nodigen bedrijven uit hierop te reageren. Zo ontstaan nieuwe verbindingen die leiden tot nieuwe oplossingen en uiteindelijk nieuwe business in de regio. Uit het Agrofood/Biobased-project BioVoice blijkt dat deze aanpak zeer succesvol is. BioVoice verbindt op succesvolle wijze mkb'ers en startups aan (biobased/circulair-gerelateerde vraagstukken van) grootbedrijven, met nieuwe business als resultaat.

Deze aanpak resulteert ook in een betere profilering van de regio als **HUB voor vernieuwend ondernemerschap**. Bovendien stimuleert het regionale samenwerking en versterkt het daarmee het ecosysteem. Tot slot werkt deze aanpak ook als lead generator voor het team Vestigen, omdat het de vijver waarin we vissen significant vergroot.

673 nieuwe arbeidsplaatsen

Met **22 nieuwe vestigers** die samen goed zijn voor 673 nieuwe arbeidsplaatsen en een investeringssom van ruim 87 miljoen euro deed de regio het niet slecht in 2021. De voortdurende pandemie maakte het lastig om 'naar buiten' te gaan. Beurzen werden en masse gecancelled en bedrijven bezoeken was vaak niet mogelijk. Dat er dan toch zoveel nieuwe bedrijven voor West-Brabant kiezen, stemt tot tevredenheid. Er was vorig jaar weinig beweging op de Nederlandse markt. Het is daarom goed om te zien dat we in innige samenwerking met de Brabantse Ontwikkelings Maatschappij veertien buitenlandse partijen wisten te overtuigen om voor West-Brabant te kiezen. Door onze doorlopende promotie van West-Brabant als logistieke hotspot trokken we drie bedrijven naar Moerdijk. Twee nieuwkomers kozen voor Breda International Airport.

HIGHLIGHT

Lead me – CRM-programma leidend in de samenwerking

De filosofie van de West-Brabantse gemeenten die samenwerken in REWIN is dat de regio de vestigingsplaats is en niet de individuele gemeente. Met het nieuwe customer relation management-programma Lead me kunnen we dat **sneller en beter** invullen dan ooit tevoren. Ook de gemeenten zijn aangesloten op Lead me, waardoor we **samen tijds- en beleidswinst boeken**.

Afgelopen jaar werd de Digitale Locatie Assistent (DLA) ontwikkeld en ingevoerd. DLA combineert

data uit het West-Brabantse vestigingsregister met de LISA-database van de provincie. Hierdoor is op ieder moment en in real time inzichtelijk welke bedrijventerreinen en kavels beschikbaar zijn. Het programma laat ook zien welke andere bedrijven in het betreffende gebied actief zijn. Dat is interessant omdat bijvoorbeeld toeleveranciers, afnemers of de mogelijkheden van het uitwisselen van rest- of bijstromen ook direct in het zicht komen. En dat laatste helpt weer in ons gezamenlijke streven naar een circulaire economie.

Vestiger: Ponders End International (PEI) kiest Roosendaal als poort naar Europa

De Britse groothandel in sportkleding, sportschoenen en accessoires PEI koos vorig jaar voor Roosendaal als uitvalsbasis voor het Europese vasteland. De komst van het districenter met kantoor van PEI is een direct gevolg van de Brexit. De verwachting is dat het huidige aantal van twaalf personeelsleden binnen twaalf maanden stijgt naar meer dan dertig. Het is de bedoeling om het huidige pand van 3.000 m² binnen afzienbare tijd te verdubbelen in omvang.

REWIN begeleidde de komst van PEI vanaf het begin in goede samenwerking met NFIA (Netherlands Foreign Investment Agency) en BOM (Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij).

Omdat het eigen warehouse van PEI al vol ligt, assisteerde REWIN bij het vinden van tijdelijke opslagruimte elders in West-Brabant. Verder vond introductie in het regionale netwerk plaats, waarvoor Ponders End International zakendoet met een Roosendaals advocatenkantoor en andere lokale bedrijven, een architect en een bouwbedrijf voor het realiseren van de gewenste uitbreiding.

Jon Bourn, Ponders End International

"Zonder de inzet, kennis en professionele ondersteuning van REWIN hadden we ons misschien niet gecommitteerd aan Roosendaal. Ik ben, samen met mijn organisatie, blij dat we voor West-Brabant hebben gekozen."

Vestiger: Re-Teck: van honderd naar driehonderd arbeidsplaatsen

Ruim drie jaar geleden was REWIN actief betrokken bij de komst van Re-Teck naar Breda. REWIN hielp het Chinese bedrijf onder meer bij de locatiekeuze, het verkrijgen van vergunningen, het aantrekken van personeel en de introductie in het regionale netwerk. Re-Teck verwerkt op milieu-

vriendelijke wijze gebruikte elektronische apparatuur. Afgelopen jaar opende het recyclebedrijf een nieuwe vestiging in Etten-Leur. Eerder startte het al een tweede bedrijf in Breda op. In totaal is het bedrijf nu goed voor circa driehonderd arbeidsplaatsen.

VESTIGEN 2021

- Tweeëntwintig nieuwe vestigers
- Circa 673 nieuwe arbeidsplaatsen
- Gerelateerde geïnvesteerde gelden: 87,5 miljoen

